

AKATALPA

Mayıs 2002

Sayı : 29

İKİ SORU

İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde yaşayan edebiyatçı dostlarımız Bursa'daki çabalarımızı değerli bulmakla birlikte işi biraz abarttığımızı söylüyorlar. Söylediklerinde haklılık payı bulunabilir; ama bu arada bizim de yapmamız gerektiğine inandığımız bir görevimiz var: Onlar edebiyat için hazır bir ortamda bulunuyor, burada edebiyat yapıyorlar; bizlerse yaptığımız etkinliklerle, edebiyatla; aynı zamanda edebiyata uygun bir ortam oluşturmaya çalışıyoruz.

Geçmişte çıkardığımız dergiler, üçüncü yılını süren ve şu anki yaşını üçe dörde katlama kararlılığındaki *Akatalpa*, yedinci yılını geride bırakan Bursa Edebiyat Günleri ve kitapları, hep bu doğrultuda yapılmış çalışmalardır.

Bunca çaba, depremle yerle bir olacağından korkulan gerçek kültür başkentimiz İstanbul'un burnunun dibinde; içinde edebiyat üretilebilen bir şehir oluşturmak içindir.

Ömürleri ülkeyi kurtarmakla geçen aydınların ülkesinde, Bursa gibi bir tarih, tarım, turizm ve sanayi kentinden bir kültür şehri yaratma çabası içinde olan küçük bir entelektüel grup gerçekten mi anlaşılamazdır ki içten ve dıştan sürekli dirençle karşılaşmaktadır?

*

Şunca yıllık dergicilik tarihimizde, güncel edebiyat üretimine duyduğumuz tutkulu sevgiyle, özel ya da ağırlıklı sayı yapmaktan kaçınmıştık; bu sayımız, yazılar açısından bunun istisnası. Milli Eğitim Bakanlığının Türkiye edebiyatını Divan edebiyatının önüne alma gibi son derece çağdaş, çağcıl, haklı tutumuna, Türkiye'nin neredeyse hemen her kesiminden, anlaşılmaz biçimde tepki geldi. Hilmi Yavuz üstazımızın *Zaman* gazetesinde neredeyse bir tefrika yazmasını anlayabiliyoruz da, çağdaş ve çağcıl yazarlarımızın çoğunun bu girişimi Divan edebiyatına reddiyeymiş gibi algılamasını doğrusu anlayamıyoruz.

Bu arada Üstazımız, 'İngilizler ve Fransızlar klasik şairlerini, Shakespeare ve Villon'u okumuyorlar mı ki, biz Divan şairlerimizi okumayalım' gibi bir karşılaştırmada bulundu ki, donup kaldık: Yoksa İngilizlerle Fransızlar da mı İngilizceyle Fransızca'yı yirminci yüzyılın başlarında karma bir dilin pençelerinden koparıp aldılar?..

Mahmut TEMİZYÜREK

YERYÜZÜNÜ GEZEN ATLI

Şu yüce dağların ıslık cambazı
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü
Çamlıbelin Köroğlusu Ayvazı
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü

İlk ışığı alıp yollara düşen
Göçmen kuşlar ile mevsimler aşan
Suların üstünden sekerek taştan
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü

Yolun apansız kırıldığı yarda
Kim gelmiş ah kim kalmış ki orada
Bizim çağımızdan daha sonra da
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü

Ayakların süre süre yürüyen
Her gün biraz daha, daha eriyen
Ne kaderdir yolu ne de serüven
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü

Arzunun peşinden it gibi koşan
Vadilerden akıp dağlara taştan
Her zaman ışıklısı, her daim zışan
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü

Susuzluk ânında göz göze gelen
Aşk ile doğrulan ruhuyla yelen
Pıtraklar içinde bir gönül çelen
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü

Sustukça bağrından kuşlar uçuran
Gam yükünü sınırlardan aşırın
Al çiçek, mavi yıldız, kervankıran
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü

Bulutları yamçı diye giyerdi
Alnıma dokunsa acım dinerdi
Gittiği her yere ayrılık verdi
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü

Ölü zaman tazelenmek umar ya
Herkes bu suda bir kere yunar ya
İnsan hayalini arar sorar ya
Yeryüzünü gezen atlı gördün mü

Tahir Abacı, Alper Akçam, Şevket Apalak, Hüseyin Avni Cinoğlu, Melih Elal, Halim Hayal, Hilmi Haşal, Ayşegül İzmirli, Hüseyin Peker, Mahmut Temizyürek, İlyas Tunç, Ahmet Uysal, Serdar Ünver, İhsan Üren.

DİLİN SESSİZLİĞİ Mİ, DİLCİNİN DENSİZLİĞİ Mİ ?

Alper AKÇAM

Kendi başına sesi olmayan dil, içimizdeki esintiyle bütünleştigince, en çok da “öteki”ne yönelince sese dönüşür. Sese dönüşmemiş dilin kendini anlatması, kendiyle ilgili bir tartışmada kendini savunması olanaksız... Dilimizdeki sessizliğimiz, içimizdeki geri çekilmenin, yenilginin belirtisi mi? Ya da fırtına öncesi bir bunalım sessizliği mi yaşıyoruz? Bilinmiyor... Bizmiş gibi duran başkaları konuşuyor belki de bizim adımıza... Dilimizi şöyle içimizdekine, ya da dilimizin kendini anlatma istencine daha çok yaklaştırmamız gerekmez mi?

Ülkemiz üzerinde rüzgâr gibi esip geçen ABD’li dilbilimci Noam Chomsky, “hayattan öğrendiğimiz gibi edebiyattan da öğreniriz” (1) diyordu. Bu söyleyişle edebiyatta anlam ve içerik peşinde koşanları edebiyat dışına atmaya çabalayan Batı öykünmecisi yerli postmodernistlerimizi (2) susturmuş olsa da, diğer konuştuklarıyla, birden sayıları artan Divan Edebiyatı yandaşlarıyla bir telde ses vermeye başladı sanki; “Gelecekte Avrupa bir bölgeler federasyonu haline gelecektir. Bunu Osmanlı İmparatorluğu’na da benzetmek mümkün...” (3). Chomsky’nin Avrupa’nın kendini Osmanlı İmparatorluğu’na benzetceği korkunç öngörüsü kaç kargayı kakırdattı bilemeyiz ama, aynı imparatorluğun yeryüzünde kendi kurucusu soyun ya da halkın dilini kullanmamış tek imparatorluk olduğunu çok iyi biliyoruz (4).

Göçebe demokrasisinin yazı bilmez kan kardeşliğinde en seçilmiş ve hak yemez savaşı, “Gazi” iken “Bey”liğe geçerken taht için kardeş kanını hak gören, “Sultan”lıktan “Sultan Süleyman”lığa geçerken toprakta kamu mülkiyetini, dirlik düzenini yıkan, halkından saklanmak için Arapça ve Farça karışımı bir dil ve aruzu kullanan Osmanlı, ortaçağın Bizans ve Muaviye soyundan Arap entrikalarında ne denli ustalaşmış olsa da, kimi çağdaş Batılı dostlarımızın başımıza örmeğe çalıştığı çorapları duysa küçük dilini yutardı.

Küçük dilden diğer dile geçelim. Sözü Chomsky’nin de asıl uzmanı olduğu dile, dilimize ve eğitimimize getirelim istiyoruz. Lise eğitiminde düşünülen değişikliklerle, Divan Edebiyatı’nın yerinin azaltılacağı açıklamaları, bazı edebiyatçılarımızı hop oturtup hop kaldırmaya başladı. Meğer ki lise eğitim programında düşünülen bu değişikliklerle neler yitiriyormuşuz neler... “Aruz, bu toplumu kendi geçmişi ile ilişkilendiren bellek sembollerinden biridir ve aruzu, öğretilir veya öğretilmez olması gibi pratik bir mesele olarak ele almanın yanı sıra, tarihi ve kültürel bir mesele olarak da düşünmek gerekir. Hele, bizi geçmiş kültürümüze bağlayan semboller birer birer tasfiye ederek nasıl bir toplum inşa ettiğimiz gözler önünde iken...” (5) diyor bir yazarımız.

Aynı dergide bir yerden işaret almış gibi aynı konuyu işleyen bir başka yazarımız da, geçmişteki kendi lise eğitimini örnek vererek, zaten öğretmenlerimizin %80’inin Divan Edebiyatını halka yabancı bir saray eğlencesi gibi gösterip öğrencilere öğretmediklerini, %24’ünün bilmeden öğretmeye kalktığını, ancak %1’inin hakkını vererek öğrettiğini ve sevdiğini söylüyor (6). Edebiyat öğretmenleriyle ilgili söylediklerinde, 12 Eylül öncesinde öğretmenler içinde çoğunluk olan aydınlanmacı, toplumcu öğretmenlerimize yönelmiş abartılı bir suçlama var elbet, başka şeyler de var ama, öncelikle matematik öğretmenlerine yönelmiş kocaman bir eleştiri de diyemeyeceğimiz, beceriksizlik suçlaması var! Yazıdaki öğretmen oranlarını topladığımızda %105 çıkmaktadır ve hesap hatası onun matematik öğretmenlerinin eksikliğidir!

Ne aruz veznini, ne de Divan Edebiyatını yadsımanın, onları kültürümüz içinde yok saymanın çabası içinde değiliz... Aruzdaki ritmi, estetiği, inceliği sanatın dışında saymak da olası değil. Aynı Hint şarkıları, Acem şiiri, Latin müziği, yahut İskoç gaydasında olduğu gibi... Hatta onlardan daha yakın, daha bizimdir. Yine de, Divan Edebiyatının, aruzun, “bizi biz yapan”, “kültürel geçmişimizi temsil eden bellek sembolü” olarak görülmesi bir yanılgı değilse bilinçli bir yanılsatma çabası olabilir ancak. Divan Edebiyatı, Chomsky’ye göre evrensel bir özellik taşıyan, kalıtsal olarak zihinle birlikte var olan, Saussure’un daha toplumcu bir yaklaşımla tanımladığı “dil edinci”miz (7) ile de, içinde yaşadığımız toplumdan edindiklerimizin de eklenmesiyle oluşmuş “dil edinci”miz ile de bağdaşmayan bir edebiyat türüdür. Dilimizle, geleneğimizle bağdaşmayan bir kültürün, kültürle dil arasındaki biri diğerinin kendisi gibi duran o kan bağı yok sayılıp “bizim” olabileceği varsayılabilirse, diyeceğimiz bir şey yok! İlk yazarımızın yazısının tümünden ve alıntımızdaki “inşa etmek” sözünden, onun, öz kültürümüz, dilimiz karşısındaki duruşu kendini zaten göstermektedir.

Elbet üniversitelerde, hatta özel bir yönelimle liselerde isteyene aruz da Divan Edebiyatı da uzmanları ve satırlarını aldığımız yazarımız gibi sevenleri tarafından öğretilmelidir de... Ama Cumhuriyet kazanımlarımız ve bağımsızlığımız bin türlü tüketim toplumu saldırısı ile sarsılırken, dilimiz yabancı markalarla, özentili televizyonlarla kirlenirken, aruzla ya da Divan’la kendimizi, kültürümüzü koruyabileceğimizi sanmak bir yanılgı değilse, bilinçli bir öz kültürden kaçış, Osmanlı’nın halk kaçkını monarşisine özleminden öte bir şey olamaz.

Dilimiz, kültürümüz tartışılırken, dilimiz sessiz bir gölge gibi düşüyor üstümüze. Bizi geçmiş kültürümüze bağlayan, on milyonlarca insanımızın dil edinci içinde, Arap ve Fars derebeyliği (Halk değil; derebeyliği!) etkisindeki Osmanlı sarayı dışında, yüzlerce yıl süregelmis, genlerimizle belleğimizde yüzlerce yıldır taşıdığımız halk edebiyatına, Dedem Korkutlara, Yunus Emrelere, Pir Sultanlara ve çağdaş edebiyata Divan Edebiyatı kadar yer vermemiş lise eğitimimiz tartışılmaktadır. Konu, gençliğimizi, geleceğimizi, dilimizi, kültürümüzü can evinden ilgilendirmektedir.

Chomsky’nin de tüm Batılı dostlarımızın da yana yakıla dönüşmemizi arzuladıkları yıkılıştaki Osmanlı eklektizminin, Batı kulluğu ve halk karşıtlığının “bizi biz yapan sembol” olmasını mı istiyoruz?

Ancak Cumhuriyetle birlikte yazı dilini konuşma diliyle buluşturmayı becerebilmiş aklımızın, dilde arlaşıma çabalarıyla kısa zamanda büyük yollar almış dilimiz ve kültürümüzün önündeki en büyük engellerden biri de, kimi edebiyatçılarımız olunca insanın dilinden utanası geliyor.

Ah benim savunmasız, garip, sessiz dilim!

1. Robert F. Barsky : Chomsky’nin Meydan Okuması: Bathkin’in Teorilerinin Uygunluğu, *Varlık*, Kasım 2001
2. “Aklı bayrak yapan bu çağın eleştirmeninin ana amacı edebiyat dışıdır; okuruna edebiyat aracılığıyla aklını kullanmayı öğretmek ister.” Y. Ecevit
3. Türk Edebiyatı Eleştirisi, *Varlık*, Ekim 2001, s. 54
4. *Cumhuriyet* Gazetesi, 15 Şubat 2002
5. Demirtaş Ceyhun, Kavramları Kutsallaştırmak veya Laisizm... *Varlık*, Kasım 2001
6. Hilmi Yavuz, Milli Eğitimimiz Nasıl Çöktü?, *E Dergisi*, Şubat 2002
7. İskender Pala, Divan Edebiyatı Beyanındadır, *E Dergisi*, Şubat 2002
8. *Cumhuriyet Bilim Teknik Eki*, 16 Şubat 2002

HALİÇ

Haliç hangi kış donmuştu, eşitliğimiz saklı kalmıştı
Balat'tan Sütlüce'ye atlayan kavuştu Gül Baba'ya
Önce hükümrân, sonra perişan oldu buzlar eriyince

Hükümdar demedim, hükümdar şimdiki kadar çoktu o
devirde

Altına Jaguar Mustang çeken sürerdi Feshane'den denize
Haliç'in dibi narsist ruhlarla doldu buzlar eriyince

Tövbe ben köprüden dolandım yayan yapıldak
Köprüden de geri döndüm hatta buzlar erimeden
Şimdi müderrisim kazaya gelmeme medresesinde

İhsan ÜREN**SÖZCÜKLER II**

Mustafa Durak'a

Ne güzeldir, anlamını bilir bilmez;
'Âmennâ ve saddaknâ' deyişimiz,
bazı sözcükler anahtardır,
ruhumuzun kapısını tıklar...

Ne denir, o kelle iriliğinde laf edenlere,
leb demeden leblebiyi bilenlere,
ve her kerresinde marifetli
maymun gibi sırtıp
alkış bekleyenlere?

Ya, bizi canımızdan bezdiren,
kafamızın tasını attıran, müziç fırlamaya;
"Seni anasının tombul piçi" dedirten;
yürek soğutan, o tadından yenmez,
kallavi öfke yok mu?

Bir de sülükler vardır ilik kurutan,
yapışkan mı yapışkan.
Cırcır böceklerine ne demeli:
günahını almayalım ama,
çan çan çan...

Bu çan, acaba diyorum,
kilisenin papazını uçuran o çan mı?
Çankaya'nın o çanı mı, yoksa hınzırca?
Beyinsizlerin, sınır hattındaki idyotların;
demogoji kurnazlığı mı?

Bunlar; sözde üstün zekalarıyla,
nasıl kandırırlar milleti?

Millet dediğin zır cahil illet mi?
Bir matan sanılarak; nabza göre,
şerbet verilecek kıymet mi!

Demokrasinin çürük dayanağı,
uyutulacak inek mi?

GÖKIRMAK

İlhan Berk'e

I
Sen şimdi bir şiirden geçensin, eski
Durma kuşlar sulayıp yüzünde
(Yüzün ki gökirmek
Yüzün ki kana kana)
Ve en çok sabahları!
(Görsün diye gök, taze...)

II
Sen şimdi bir gülü-
İlle öte bir gülü-
Kuytularda bir gülü-
(Varsa, senden, bir gülü)
Derensin yorgun argın
Tanık tutup bir dağı

III
Sen şimdi bir şiirden geçensin, yeni...

Ahmet UYSAL**'HÜZNÜGÜZEL'**

öteki adı zamansa
o şehrin, bilinmez
nereye gizler hüznünü

aşk külliyesinde
bakır küfüdür kaplayan,
hüznün mührünü

rumuzu sabah,
rivayeti rüzgârdır
hüzünler ülkesinin

mahcup minyatürlerle
süslü, bir defterde
kayıtlıdır aşkın tarihi

müstehcen olur
cam altı tasvirleri,
haz karışınca hüzne

bir adı zamansa
bu şehrin, 'hüznügüzel'dir
öteki adı da

NASIL BİR EDEBİYAT DERSİ?

Melih ELAL

Gazete, dergi, kitap gibi yayınların çok satmadığından, okunmadığından yakınılır sıkça... Nedenleri sorgulanır, bir sonuca varılamaz. Zaman zaman bir derginin, bir gazetenin ya da bir kitabın satışı saman alevi gibi parlar ve artar; ardından yeniden durgun bir ortama girilir. Her şey eski tas, eski hamamdır. Acaba bunda edebiyat derslerinin etkisi olamaz mı? Bunu hiç düşündünüz mü?

Gençlere sorun bakalım, en sevdikleri şair kim? Büyük bir olasılıkla Orhan Veli ya da Nâzım Hikmet yanıtını alacaksınız. Yine sorun, Orhan Veli öldüğünde anneniz ya da babanız kaç yaşındaydı, diye. Ya birkaç yaşında ya da doğmamış olacaktır büyük bir olasılıkla!.. Nâzım Hikmet için de geçerli bir bakıma bu soru... Siz hâlâ annenizin babanızın okuyup etkilendiği şairi mi okuyorsunuz, ne zaman onları aşacaksınız! Bir yazarın dediği gibi, daha Oktay Rifat ve Melih Cevdet'e bile gelememişsiniz. Ne zaman çağcıl edebiyata geleceksiniz? Yanıtını hemen vereyim: Edebiyat dersleri çağdaş bir içeriğe ve yönetime kavuştuğu zaman. Aruz kalksın mı, kalkmasın mı tartışmasının bittiği; böyle bir tartışmanın gereksizliği anlaşıldığı zaman.

Ne oldu, okullar açılır açılmaz, basında edebiyat dersleri tartışılmaya başlandı. Divan şiiri terk ediliyor, aruz kalkıyor muydu? Kimi yazarlar kalkıyor diye sevindi, kimi yazarlar üzüldü. Özden yoksun, konuya yüzeysel ya da taraf tutarak bakan yazılar yayımlandı. Konu incelenmeden ahkam kesildi. Hilmi Yavuz bile aruz kalkmasın, dedi. Geçmişteki kültürle bağımızı koparacağımızdan korkuldu. Ancak, kimse edebiyat derslerini sorgulamadı. Herkes aruzda takıldı kaldı.

Şimdi burada önce edebiyat dersi okuyan herkese sormak istiyorum: Edebiyat dersleriyle ilgili ne hatırlıyorsunuz? Okuma alışkanlığı kazanmanızda edebiyat derslerinin nasıl bir katkısı var?

İki soruya da olumlu yanıt verenler, müfredat programının sınırlarını ustaca aşan bir öğretmenden söz edeceklerdir. Bu öğretmen büyük bir olasılıkla, edebiyat dünyasınca da tanınan, bilinen bir öğretmen olacaktır. Olumsuz yanıt verenlerse, Divan edebiyatından, aruz ölçüsünden, onun sıkıcılığından söz açarak, belki de konuyu edebiyat dersi kitaplarını yakmaya kadar getirecekler ve bir daha ellerine kitap almadıklarını söyleyeceklerdir.

Müfredata bağlı, kuralcı bir edebiyat öğretimi ve öğretmenine karşın, okuma alışkanlığı kazananlarsa çevrelerindeki bir insana, onun önerdiği kitaplara getireceklerdir sözü. Tüm bunlardan çıkarılacak sonuç, edebiyat müfredatının yetersiz ve çağdışı olmasıdır. Divan edebiyatı konularının ya da aruzun kalkması değil. Aruz kalkınca edebiyat olan ilgi artacak ya da azalacak mıdır? Hayır! Hiçbir şey değişmeyecektir.

Önce şunda karar kılmalıyız: Edebiyat dersleri, sanat sevgisi, estetik beğeni, okuma alışkanlığı kazandırmak için midir; yoksa edebiyat tarihi öğretmek için mi? Amaç edebiyat tarihi öğretmekse, öncelikle dersin adı değiştirilmeli, edebiyat tarihi olmalıdır. Eğer sanat sevgisi, estetik beğeni, okuma alışkanlığı kazandırılmak isteniyorsa; o zaman da edebiyat müfredatı değiştirilmeli; değişken ve özgür kılınmalıdır.

Özgür kılınmalıdır, çünkü sanat özgürlüğü sever. Değişken kılınmalıdır, çünkü sanat değişkendir. Bununla birlikte dersi işleyecek öğretmene de güvenilmeli ve kimi konularda kendi inisiyatifini kullanabilmesi sağlanmalıdır.

Gelelim müfredata ve dersin nasıl işleneceği konusuna! Öncelikle programda yazar adları sayılmamalı; onun yerine edebiyat evreleri, akımlar verilmelidir. Yazar isimleri öğretenleri sınırlamakta; var olan yönetmelikler de öğretmenin elini kolunu bağlamaktadır. Programda sayılan adların, hatta yapıt adlarının dışına çıkamamakta, başka yapıtlarına, diğer yazarlara gidememektedir. Sınırlamalar kaldırılırsa, daha güzel metinlere, daha işlevsel adlara, yapıtlara gidebilir.

Konuyu daha da somutlaştırmak istiyorum. Bana göre edebiyat derslerinde ders kitabı olmamalıdır. Lise birde şiir ve öykü, ikide roman, üçte deneme, anı, eleştiri, inceleme konuları temel alınmalı ve bunlardan yola çıkılıp geriye doğru gidilerek; içeriğe, biçime, estetiğe ve sanata yönelik bilgiler verilmelidir.

Şimdiye değin, öğrenciler yazar ve yapıt adlarını bilmekte, yazarın bir yapıtının, ders kitaplarına alınan bölümüyle ilgili bilgi edinmekte; tamamını okumuş, biliyormuş gibi yargıya varmaktadırlar. Büyük bir olasılıkla konuyu anlatan öğretmenler de!.. Halit Ziya'nın *Mai ve Siyah*'ının tamamını okuyan kaç edebiyat öğretmeni ve öğrenci var? Ama konuşun onlarla, size konu ile ilgili ne derin bilgiler vereceklerdir, kendi bilgileri gibi, başka bir araştırmacının kitabından ezberlenmiş cümlelerle...

Oysa edebiyat derslerinin amacı, okuma alışkanlığının kazanıldığı, okuyan, düşünen, tartışan, yargılayan ve sonuçlara ulaşan insan yaratmak olmalıdır. O nedenle de örnek gösterilen her metnin tamamı okunmalı, özümsemelidir.

Edebiyat öğretmeni her öğretim yılında; o yıl ya da son bir iki yıl içinde yayınlanmış, kitapçılarda bulunan; lise birdeyse bir şiir, bir öykü kitabını; lise ikideyse bir romanı; lise sondaysa bir deneme, bir inceleme, bir araştırma kitabını ders aracı olarak seçmelidir. Seçilen kitaplar kısa bir sürede (bir hafta ile bir ay) öğrenciler tarafından okunmalıdır.

Herkesçe okunan şiir kitabındaki şiirlerden yola çıkılarak, başka başka derslerde biçime, içeriğe, şiir akımlarına, şiir tarihine, türlere... yönelik bilgilere gidilmeli ve bu yolla çağcıl şiirin, öykünün, romanın, denemenin odağında diğer bilgilere ulaşılmalıdır.

Ders aracı olarak diyelim ki filan şairin, o yıl yayınlanmış bir şiir kitabını seçtik. Şiir adına ne

KONUŞMA DEFTERLERİ**YÜKSELME**

Ateşim yükseliyor beyler
 Perdeleri açıp, çıkarken pencerenizden
 Bir su buharı, boynuzlu çubuklara
 Saat sekiz balığı, olanca sabahlara
 Ben atlıyorum, süzgeç görevi verildi bana
 Yazdım, durdum; ağırlık yasalarını
 Konuştum, bağırdım; baskı kalıplarını
 Ateşim yükseliyor, duymayınız
 Bıraktım biten gece toplantısını
 'Dört ayağı kusursuz' dedim, anlamadınız
 'Gül rengi kadehlerle' dedim
 Hangi lüle açtı, cilve dolu yüreğinizde?
 Yanlış anlaşıldım, değiş tokuş edin beni bu kere
 Değirmenle takas edin bahçenizdeki
 Gergi yaylarıyla açın sinirlerimi
 Beni affedin, çiçeklere kök salmış bedenimi
 'İstiyor' deyin, bahçeye biriken yalancı yemleri
 'İstiyor' saat sarkacı gibi salınan şeyleri
 Salınan.. Çimlenmiş.. İçimizde
 Tek henzerini yaşatmayan, o insan denen kederi

YERLEŞME

Ateşim aynı beyler, dünkü
 Bahçede çimlenip, dört dönen ağaç
 Erdemin diğeri; yaşadığımız fırtına
 Koparıp durduk kalan sayfaları
 Yıl denen illetleri, bağırdık dize aralarında
 Ötüşen şiirse duyulmaz artık
 Loş ışıklandırılmış, bizden kalan şiir dosyaları
 Şairinin elinde kalmış onca kitap
 Sayfaları dağınık, yapı oyunu kurulur evlerde
 Ben size seslendim, duyun bu cepkenler içinde
 Ceplerde hayat kaynağı, dudaklarda istek
 Öpün benden kalan balına çubuklarını
 O yazıp durduğum kaşık sırtlarında
 İnce yazı, dev aynası... Duyulmaz
 Örtün beni, ateşim aynı bu keresinde

DÜŞME

Ateşim düştü birkaç saat içinde
 Pencerenizi kapayalım, yeni perdelerle donattınız
 Borçlarını ödediğiniz tül perdeleri örtünelim
 Kan devri artsın anıt taşlar önünde
 Bahçeye sıkı sarılalım, az damarlı ağaçlar duysun
 Güneş öpmüş çekici parıltılar
 O yazıp çizdiğimiz üzerinde
 Tok içimli sigaralar bulalım
 Hafif baharlı öğle yemekleri
 Ateşim düşüyor beyler
 Süt damarından tutun bu işin
 Ben uyanıyorum; yorgan, döşek ter içinde
 Düşük hızla kalkıyorum yatağı birisinde
 Ben insanı seviyorum beyler
 Yeni bir oda doğuyor, bahçemden görünen denizde
 'İlk' diyorum, size varacağım ilk limandır
 Bakmayın görüntüme, Hitit mührüyle yemin bu işte
 Atalarım ezberletti
 Şu dünyada yemin edip, yalan oynayacağımı
 Titredi, içimdeki derin mavi
 Titredi, göğsümdeki ölü yıldız
 Ben bu sabah konuk geliyorum
 Pencereden atlayıp ince tuğla evinize
 Sesleri görmeye, şekilleri taramaya
 Bir daha deneyelim sizinle birlikte
 Renkleri, sorgulama diliyle
 Solumayı; etkiyi değiştirerek
 Bir daha deneyelim
 Bu dünya kağıdı tekeridir, dönüp duruyor
 Kendi sırası gelene

öğretmemiz gerekiyor? İmgelem gücü, biçim özellikleri... Kitaptan seçeceğimiz bir şiirle işe başlar, önce oradaki imgeleme yönelik incelemeleri tamamlar, öğrencilerle tartışırız. Ardından da Yunus Emre'nin bir ilahisiyle Tekke şiirinde, Karacaoğlu'nun bir koşmasıyla aşık şiirinde, Fuzuli'nin bir gazeli ile Divan şiirinde, Tevfik Fikret'in bir şiiriyle Edebiyat-ı Cedide şiirinde, Ahmet Haşim'in bir şiiriyle saf şiirde imgelem gücünü inceleyip tartışabiliriz. Bu yöntem, içeriğin diğer ayrıntıları ile biçime yönelik ayrıntılar için de başka şiir ve şairlerle yinelenerek sürdürülebilir. Çağcıl yapıttan yola çıkıp geçmişe giden ve daima çağdaş ile karşılaştırmaya dayanan bir ders programı oluşturulabilir.

Burada aslolan, yöneticilerin çağcıl edebiyattan, yazarlarından, insanından, öğrencilerinden korkmaması, onlara güvenmesidir. Her şeyi kontrolüm altında tutayım, istediğim yazar ve akımları gündeme getireyim, diğerlerini yok sayayım düşüncesi değildir.

Yürürlükte olan anlayışta, insanın çok zor ulaşacağı, ulaşsa da kolay kolay anlayamayacağı bir dilin kullanıldığı metinler önerilmekte, bunların tamamı hiçbir zaman okunmamaktadır. Namık Kemal'in *İntibah* romanını herkes bilir, konusuyla ilgili bilgi de verir ama hiçbir zaman, ödev olarak verilmemişse, okunmaz. Yine Tevfik Fikret ve şiiri bilinir, kimi dizeleri ezberlenir, yeri geldiğinde kullanılır, ama kimse *Rubab-ı Şikeste*'yi alıp okuma gereği duymaz. Oysa daha önce de belirttiğim gibi, günümüzdeki bir şiirden, bir şiir kitabından yola çıkılarak Cenap Şahabettin'e, Şeyh Galip'e, Dadaloğlu'na gidilebilir; aruz ya da hece üzerinde durulabilir.

O zaman bireylerde bu metinlere yönelik korkular azalır; tersine araştırma, karşılaştırma amaçlı okumalar başlar. Böylece, aman geleneklerimizden kopmayalım, insanlara yeni yapıtları okutarak geçmişi unutturmayalım, diye düşünenler ne kadar yanıldıklarını da anlarlar. Çünkü okuma alışkanlığı kazanan insan okumadan edemez. Okudukça daha da araştırmacı bir kimlik kazanır. Araştırmak için, klasik eğitimcilerin önce okutmak isteyip de okutamadıkları yapıtları okumaya başlar insanlar. Kitap, dergi satışları artar. Otobüste, trende, vapurda aylak aylak çevreye bakınan, birbiriyle gereksiz konular üzerine konuşan insanların yerini kitap okuyanlar alır. Ülkede insan kalitesi artar.

Öyleyse ne duruyoruz. Hemen şimdi, edebiyat programını tartışmaya başlayalım. Çağın dışında kalmış olan eski programı değiştirelim, yeni öğretim yılını yenisini yetiştirelim.

Böyle kökten değişen programı hangi öğretmenler uygulayacak mı diyorsunuz. Ben öğretmenlere güveniyorum. Çağcıl edebiyattan yola çıkacağımız için çok kısa sürede uyum sağlayacaklardır. Sözü bırakalım, işe koyulalım...

DEĞER MİYDİ...

kırılan dal, kırılmıştır...
rüzgârın adını sorma...
değer miydi!

karıncalar kum taşıyor... ah, sevgili nimfa! kibirli
kızböceği! vakit kalmadı pişmanlığa... soyun giyin, soyun
giyin... ne kadar başkalaştın! büyülermiş insanı ışıkların
çekiciliği... değer miydi!

nice dehlizlerden, köprülerden, uçurumlardan geçtik...
nice korkunç masallardan, mağaralardan... düşün,
yarasalardan kurtulduğumuz günleri! sahne çöktü,
yağmalandı şarkılar... pul pul döküldü sözlerin inceliği...
değer miydi!

demiştım, larvalar tükenmez ki toplamakla... gel, inelim
derinlere suların! öfke kemirgendir, sabır yumuşakça!
zehirli örümceklerdir biriktiren tedirginliği... ah, zavallı
nimfa! kibirli kızböceği! sıyırsan da üzerinden tül kanatlı
geceyi...

kırılan dal, kırılmıştır!
değer miydi...

Hilmi HAŞAL**ASPİRİN**

bazı hallerin izahı yoktur, sim. Eserken
zamandan, taşarken bazı esrik yaşamaklar
suskuyu göze almak'ların... Durup dururken
ölüme yaslanmakların adı yoktur : Aşk o
ölümcüldür, akar kendi siyah okyanusuna
sim seli. İzahı yok; ateşli bir yalnızlıktır yol
dindirilemez kaçkın nabız... Kutuplar arası
zonklar yüreğin içine; alabildiğine kum an'lar
sızısı koca dünya/koca dünya sızısı. Duyuş
umarsız, bazı hallerin ilacı yok, n'etsen sim

aşkın ağrıkesicisi yok dedim; ilk zifiri odak
bütün kasırgaları kendinde toplar, yüceltir
iksirle. Aşkın çıkışı aşktır yine. Gizli ışık lifi
çeperinde gökkuşağı, hayaller okşayan avuç
aşkın güneşi aşktır dedim. Bin kez huzmeli
sim. Panzehiri yalnızlık belki, belki yeşil su
difenbahya yaprağına yazılmış ilk atlas yazı
aşkın aspirini aşktır...

GECE TÜRKÜSÜNÜ

gecenin olduğunu düşün
kum zambaklarına düşmüş
yıldız parçalarını eline aldığında

bir ayrı ufuku tiyatro önünde
bekleyen gece otobüsü

o geceler hani otobüslerde
bir garajda unutulmuş paradesünün
kirli resmini almış duvarlardaki yazılarda
kalan gece türküleri

seni ve her şeyi yineleyen
bir mağazadan geçen nehirlerle
kattığın bu mekânda
üstünde kalmayan hüznü de bıraktığın
günleri gösteriyor takvim

takvimi dönerken ay ışığı
suları çeker denizlerden

gönlümden başlayan nehirler
bile unuttur seni
mağazaları kapanmış sokaklara dönüşür bakışların

bir tek mızıkadaki ses
gece türküsünün son satırını tekrarlar sana

Hüseyin Avni CİNOZOĞLU**TAŞIN RENGİ**

o mahir duvarcı ustasının, yapının
baş köşesine yerleştirdiği gösterişsiz
bir taşım. Ama yalvaçlar yüklendi en
ağır taşı. Uzun yol, çile, acıdan
bir tac. Kandil ısıdı ocak tüttü

bildim hiçliğe açılmıyor ölümün kapısı
yürekteki cehennem soğuyor belki

doğuda batıda aynı taşın rengi, insanın cismi.

ARAZ VE MARAZ

Halim HAYAL

Güncelliğin akıllara demirlenmiş derdi değil, liselerde edebiyatın nereden ve nasıl başlatılarak okutulacağı konusu. Salt, başa gelmiş, 'ulusal müsibetlerden küçük bir örnek' sayılması nedeniyle de değil... Teknolojik gelişmenin yetişilemez yaygınlığı ve dolaşım hızı, handiyse gazabıdır, güncelliği büyük ölçüde sıkıştıran. Sürekli kanayan bir yara olmasına karşın, yıllardır, uyuşturulup uyutulduğu için, önemi unutturulmaya çalışılan 'dert' var karşımızda. Anlaşılan epeyce başımızı ağrıatacak; şiirin, edebiyatın 'ders'teki halleri. Hiçbir şekilde şemaile sığmazlığına ilişkin serzenişler... Ya da hayatın şiir sebepleri. Gerçi her iki söylem de aynı kapıya çıkar: Şiir hayatın içidir. Tıpkı cevizin, kabuğunun içinde olgunlaşıp lezzet kıvamını bulması gibi. Meyve haz ve besin verendir çünkü... Yoksa, dışarıya yansıyan "aruz ve hece okutulsun mu, okutulmasın mı?" ikilemi, büyük derdin minik bir ayrıntısı.

Eğitimde Türkçe ve edebiyat sorunu, dilin kirlenmesi ve cahil diplomalıları yetiştirilmesi, nihayet temel 'araz' olarak görülmüştür. Yani, bünyedeki felaketin belirtileri rahatsızlık vermeye başlamıştır nicedir. Öyle ya; "Araz – çoğ. (ar. a'râz) 1. Belirtiler. 2. Felaketler, kazalar. (Tip.) Semptom, bulgu." (Dictionnaire Larousse, Ansiklopedik Sözlük, c. 1, s. 177, Milliyet Yay. İstanbul, 1993-1994) sayılmaktadır. Ne yazık ki, 'talim ve terbiye'mizin, on yıllardır, 'şevk' yoksunu, eğitimsiz, yazamayan bireyler yetiştirdiği- nin farkına ancak varılabilmektedir. Bu o kadar da garip karşılanma- malı memleketimizde. Karşılanmıyor da zaten. Bazı yazı erbabı kişilerin, 'mesele'yi abartıp, sistemde -bedende- kabaran çıbanı kaşınması dışında... Ki bu, iyiyi yorumlanası bir durumdur, ne yan- dan bakılsa. Zira; "Her şeyden önce, edebiyatın bir sanat dalı olduğunu unutmamak gerekir. Elbette edebiyat tarihi, edebiyat kuramları gibi bilgi aktarmayı gerektirecek bir bölümü de vardır işin; ama sanat eğitimi, beğeniyi geliştirmeyi, değerliyi değersiz- den ayırt edebilmeyi ve yorum yapabilmeyi hedefleyen bir süreçtir. Edebiyat ve diğer sanatların öğrencinin dünyasını zenginleştirmek- te, ona bir formasyon kazandırmakta rol oynayabilmesi ancak böyle bir eğitimle mümkün olabilir" (Fusun Akatlı, "Nasıl Bir Edebiyat Eğitimi", Varlık, Sayı 1135, Nisan 2002) diyenlere hak verileceği umudunu diriltmektedir, açılan tartışmalarla.

Okullarımızda verilen eğitim, anasınıfından liseye, öyle bir otorite şemsiyesine sokulmuş, insan ruhuna zehir eken müfredatla yürürlükte tutulmuş ki, hayata atılan her birey, yüce bir "işini bilir kişi" formatını almaktadır. Sonuçta, hapishaneleri tıklım tıklım katil ve hırsız istifleyen, sokakları tinerici, dilenci ve kapkaççı parazitler üreten, kırsırdöngü cehennemine dönüştürülmüş bir toplum yapısı oluşmuştur. Eski, köhnemiş ama hep "kutsanmış" eğitimle başarılmıştır, söz konusu garabet hali. Belki, şimdiden sonra yıllar boyu, doğacak her çocuk, payına düşen binlerce dolar borcun içine adım atacaktır aynı nedenle. Yaşama hakkına ta doğuştan 'haciz' konulan kuşakların, sağlık ve eğitim, güvenlik ve adalet gibi temel insan hakları da kurnazca budanıp gasp edilecektir. Hayatı öylesine "maraz"a saplanmış toplumun üyesi olmak az mı acı ki, iyilik beklentisi mucizeye bağlanmasın. O koşullarda yaşayan çocuklara edebiyat anlatırken, "Türkçe eğitim geleneği"dir denebilecek hangi kök esas alınsın? Ne kadar 'üstün nitelikli' gelecek adamı yetiştirilir çöküntünün ortasında ve belli tarihten sonra, (bu, 1938'dir) atılım ya da devrim diye nitelenecek, övgüye değer 'yaşamsal kalite ilerlemesi' kaydetmemiş bir toplumda. Sömürgeleşmeye (kolonileştirilmeye) meyilli, din narkozuyla uyuşturulup onkolojik kimliği sökülüp alınmış toplum, kültürünü de yitirmiş toplumdur. Sancılı coğrafyasının çocukları coca cola, tost ve kot bağımlısı haline sokulmuşsa, sanatın çöl olduğunu yadsımak olanaksızlaşır haliyle.

Üniversiteye hazırlık maratonunda soluk soluğa 'test' döken gençlere, edebiyat okutmaya nereden ve nasıl başlamalı, sorusuna yanıt ararken, kültür çoraklaşması gerçeğiyle yüz yüze gelmemek mümkün değildir. Öyle bir şiddet platformunda kafa patlatmanın

korkunçluğu bir tür 'maraz' değilse nedir? "Maraz – (ar) 1. Hastalık, illet. 2. Dayanılması, katlanılması güç durum, dert, bela. 3. Aksaklık, kusur." (Dictionnaire Larousse, Ansiklopedik Sözlük, c. 4, s. 1594, Milliyet Yay. İstanbul, 1993-1994) anlamına geldiğini vurgulamalı, teşhiste kuşkuyu gidermek adına. Pek çok teknik ve sosyal altyapı alanında 'branş'laşma, yani dal/kol ayrımları, yapılanmaları yaratarak eğitime (bilgiye, beceriye) odaklanmak dururken, doğru dürüst verilemeyen edebiyat, (klasik özellikler barındırsa bile) taze dimağlar için zül değil miydi? Durum ortada : Sevgiye dayanmayan eğitim, aruz-hece kalıpcılığını ezberletmekle, bugünkünden daha beter olmazdı, olamazdı herhalde.

Edebiyatın kendisi veya dersi, sıkıntı veren, işkence nedeni diye addedilmeden sanat/eğitim etkinliği olarak benimsenmeli. Nasıl verilse de öğrenme adayı genç insanları sıkılmadan, tiksinden ya da dalga geçmeden katılıp sevse, diye hazırlanmalı programlar. Ezber dayatmacılığı veya 'olsa olsa'cı yöntemler, eğitimi özgürleştirici değil, yozlaştırıcı yönetsizlik, ilkesizlik zavallılığıdır sadece.

Günümüz edebiyatının yürürlük penceresinden bakılacak olursa eğer, eğitim kurumlarının ne denli edebiyat dışı kaldığı çok net görülecektir. Ülkemizin 'Edebiyat Fakültesi' sayısı, öğretim elemanı sayısı ve bunlara ek olarak, bilgiyi, eğitim programını talep eden öğrenci sayısının toplamı, ne denli pozitif (olumlu) sinyaller veriyor? Toplam edebi ürün niceliğine değil de niteliğine katkısı konuşulabiliyor mu, önemli olan o. Edebiyat dergilerinin mutfağında bulunmuş ve hâlâ bulunmakta olanlar çok iyi bilirler, edebiyat öğretmeni sayısı ile abone sayısının uçurum orantısını. Kaç edebiyat öğretmeni var, kaç edebiyat memuru acaba, diye düşünüldüğünde; can alıcı gerçeklik daha da sırtıtmaktadır.

Edebiyatı mesleki bir dert diye algılayıp tüm benliğiyle eğitim veren öğretmenler kayda girmeyecek kadar azınlıktayken, ders kitaplarında aruz veya hece, ya da ahenk veya uyum, ya da musiki, nasıl adlandırılırsa adlandırılsın, okutulma zorunluluğu olsa ne, olmasa ne (?) denebilir mi hiç? Bu ülkenin öğrencileri, liberal soygun ekonomisinin işkence çarkları arasında ezilen alt ve orta sınıf insanlarıdır. Diğer toplum üyelerinki gibi, geçim derdi başat derdidir, günlük varoluş sahnesinde. O nedenle suçlama kolaycılığıyla belli eğitim kesimini hedef almamalı, ama duyarlılık, bilinç ve gayret eksikliğine yönelik eleştiri, yerden göğe kadar haklılık avazı sayılmalı bu minvalde.

Şimdi şapkamızı önümüze koyalım ve bakalım : Ders kitaplarında okutulacak edebiyat ("öğretilecek" kipi özellikle kullanılmadı...) ne kadar edebiyattır, ne kadar "not ver gitsin" baştan savma bürokratlığı, diye düşünelim. Yanıtı bulunamayacak pek çok karmaşık iç sorun, sektör problemi, kangrenleşmiş 'insan yetiştireme' bünyesiyle cebelleşmek durumunda kalındığı görülecektir. Toplum bireylerinin beynine zuhur etmiş 'edebiyatsızlık travması'na neden olmuş, sistem kokuşmuşluğu, yılların oluşturduğu acı kördüğüm, günümüz uygulayıcılarına yeni çıkış kapıları, modern çözüm yolları aratmaktadır. Ama şu kabul edilmeli ki, bu 'Talim Terbiye Dairesi' mantığıyla gerçekleşecek bir iş değil. Teknolojik devrimin, ülkemize yeni yeni ayak bastığı şu dönemde, internet olanakları da göz önünde bulundurularak, modern bir 'yüz akı program' kazandırılmalı liselerde edebiyat derslerine.

Edebiyatın ve diğer söze/yazıya dayalı sanatların ana biçimleyicisi/biçemleyicisi şiirdir. O nedenle, ders kitaplarıyla şiiri özümsetmeli, gencin hayatındaki rolü etkinleştirilmeli. Yani sıra, öykü, deneme, roman, eleştiri, inceleme ve öteki türler, eğitimin program katmanları arasında kıvamınca yer bulmalı. Şiirin, özündeki devrimci, dönüştürücü atom odağı, o kutsal çekirdeğin, görkemli derinliği ve yaygınlığı dolayısıyla öncel kabul edilmeli. Sanat eğitimi, 'kalıp' ayrıntılarını değil de özgürlük ve yaratıcılık alanlarını/eylemelerini kısıtlamayan edebiyat sevgisini savunmalı. Doğallığına bırakılarak hayatı algılama, içselleştirme nesnesi diye benimsenecek ürün, olgunlaşma, bilgeleşme sürecinin sınanma değil de, özgüven kazandırma çabasına ulaştırılmalı eğitimin yapısı. Lisede eğitim, öğrencinin yaşına, ruh atmosferine, teknolojik olanaklara uygun, ama ilgi ve algı kapsamını genişletici yoğunlukta verilmeli. Hem, sevdirmeyen ders, ders değildir çoğumuzun benimsediği gibi. Dersimiz şiirle geçsin, dertsiz geçsin efendim.

UNUTULMAZ ADINLA DUDAKTA KAL

Ayşegül İZMİRLİ

Bazı dergiler, okurlarına, mürekkep kokusunun dışında başka başka kokularla ulaşırlar ki bu iyi bir şeydir. Koku, bir buharlaşma öznesidir ve havayla yakından ilgilidir. O halde, dergilere sinen bu kokular, onların 'hava'larını belirler. Özgünlük olarak nitelendirdiğimiz şey de bundan başka bir şey değildir.

Yıllardır, sayısı 191'e ulaştığına göre, hesaplayın işte, o kadar yıldır, ne zaman *Kıy'ı* okumaya kalksam, bir'den çok kokudan etkileniyorum. İlki, bir türlü ulusallaşmaya varamayan yerelliğinin kokusuysa, ikincisi, bu kadar yıla karşın değişmeyen amatörülüğünün kokusudur ki, hangisi ötekisine baskındır, bulup çıkartamıyorum. Aslında bu iki koku da çok rahatsız edici değil. Hatta, iyimser zamanlarımda, 'bunlar belki de bilinçli olarak korunmuş ve özellikle sürülmüş kokulardır', diye düşündüğüm de oluyor. Ama, bir üçüncü kokusu var ki *Kıy'nın*, işte bu hepsinden baskın: En yeni sayısı bile eski *Kıy'nın*; sanki yaşlılık kokuyor. Sanırım *Düşlem*'de de yazmıştım bunu ve Gündoğdu Sanıner'den, "Ah, nerde o gençler, söyle de ulaşmaya çalışalım onlara" benzeri bir yanıt almıştım, yaşlılığı kabullenen. Diyeceğim, bu dergide, o günden hatta ilk çıktığından bu güne değişen bir şey yok.

Ancak, derginin Ocak ve Şubat sayılarının Atardamar bölümlerinde Şiire Bakma Durağı başlığıyla yayımlanan, Çiğdem Sezer'in Şükrü Erbaş, Salih Bolat ve Adnan Satıcı ile yaptığı söyleşiyi gördüğümde, başlangıçta şiir adına iyi bir iş yapıldığını ve önemli iletiler alacağımızı sanmıştım ama, okuduktan sonra, sadece dergi adına farklı bir işin kotarıldığını anladım. İki sayıda 14 sayfaya sığdırılan bu söyleşiden bir sonuç çıkıyorsa eğer, bu sonuç, yılların ardından şiir adına ulaşılan yerden bir milimcik olsun kımlıdmatmaz bizi ve bildiklerimize hiçbir ekleme yapmadı. Sadece bir şeyi bir kez daha tescil etti sanki: Türk Şiiri lokomotifsiz bir trendir ve rayların götürdüğü yere doğru (hızla) gitmektedir.

Yazdığım bu tümcede, lokomotifsizlik önemliymiş gibi görünüyorsa da rayların kimler tarafından, nereye doğru döşendiği ondan daha önemlidir, şiir için. Son işe yarar lokomotifin İkinci Yeni istasyonunda kaldığı herkes tarafından kabul ediliyor sanırım. Rayları döşeyenlere gelince; bunlar okurlar değil, eleştirmenler değil, dergi editörleri de değil. Peki kimler? Yine şairlerin kendileri! Ama, görünen o ki, önünden akıp giden banttaki bir vidayı, bir somunu sıkıştırarak, öyle söylediği için. Öyle belletildiği için, bütünden ya da menzilden habersiz çalışan bir montaj işçisinin bilingsiz (parçacı) çalışmasına benzer bir çabayla döşenen raylar bunlar.

Bu arada, şiir üzerine yazılan yazılarla yapılan bu türden söyleşilerin, bana, nedense, trende ya da ara istasyonlarda durulduğunda, ayaküstü, alelacele düzenlenmiş piknik sofralarını anımsattığını; yazarları ya da söyleşiye katılanları da piknikçiler gibi duyumsadığımı söyleyeceğim. Böyle duyduğum için galiba, şairin temel varlık nedenini, hayata ve düzene itiraz etmek olduğu gibi beylik sözler söylendiğinde -ki yazılarda ve söyleşilerde bu sıkça belirtilir- ezber kokan, karşılığı havada kalan bu sözlerle, iyi kötü bir havası olan pikniğin havasının bozulduğunu, aniden yağmurların bastırıldığını, sığınan kuldalarda söylenen klasik şarkıları dinlemenin eziyetten farkının kaldığını hissediyim. Hayatı sorgulamak tamam; ama eğer politik ya da ideolojik bir nedeni yoksa; ya da sevgilisi ona kapıyı göstermemişse hangi şair hayata ya da düzene karşı şiir yazıyor, örneklerini bir türlü bulamam.

Kıy'daki şiirleri geçiyorum. Ama Hüseyin Atabaş'ın Şubat sayısındaki yazısına değinmeden geçmem mümkün değil. Atabaş, "Attilâ İlhan bizim ilk arabesk şairimizdir." diyor ve bana göre ne dediğini bilmiyorum. Bir dergi sayfasını doldurmayı görev olarak ya da söz vererek üstlenmiş seniz, o sayfayı ister çalakalem yazılmış yazılarla, ister çerez kabilinden bazı sözcüklerle doldurabilirsiniz; bu, sizinle okur ya da dergi arasında hesabı görülecek bir durumdur. Ancak siz, hem çalakalem yazar, hem çerez niyetine sözcük harcarken bir yandan da bir şair hakkında, kaleminize geldiği gibi, temelsiz yargılara varırsanız, önce yazıya, sonra o şaire haksızlık, dahası saygısızlık yapmış olursunuz ki Atabaş'ın yaptığı da budur. İlhan'ı, şiir anlayışı bakımından arabesk ilan edip onu bir de şiire bakışını hallaç pamuğu gibi attığı Ümit Yaşar'la aynı kefeye koyarak tartmaya kalkmak, en hafif deyimle, 'had'di aşmaktır.

Atabaş'ın seçtiği ve İlhan'ın doruk dizelerine örnek olarak sunduğu şu kim ne derse desin içinde delice bir his dizesi bile yazının ne kadar özensiz, 'doruk'tan habersiz, çalakalem yazıldığının bir kanıtı. Atabaş,

İlhan'ın, önce duraklayan sonra da yerçekimine uyarak aşağı düşen şiir grafiğini, dildeki tutuculuğunu, ya da gündemdeki bir konu olarak, Divan Edebiyatı'ndan yana koyduğu tavrını eleştirseydi hem yazısına derinlik kazandırırdı hem de bir 'şey' söylemiş olurdu. Arabesk bir gömlek giydirerek bütün bir İlhan şiirini yanlış vitrine koymak, Atabaş'ı aşan bir yargı olarak duruyor o sayfada.

bâki kalan bu kubbede

Divan Edebiyatı dedim ya, biliyorsunuz, bu şiirin lise kitaplarından çıkartılması konusu gündeme geldiğinden beri, 'sağ'da 'sol'da kıyamet kopuyor. Dergiler arası yolculuğuma ara vererek, bu edebiyatın lisede okutulmasında yana olan veya lisede okumadan buralara gelen ya da lise yıllarında çektikleri sıkıntıların acısını sonraki kuşaklardan çıkartmak isteyenlerle ilgili birkaç satır yazmak istiyorum. Kimsenin Divan Edebiyatı'nı yok sayma gibi bir niyeti, üstelik bunun olanağı da yokken bu yaygara neden? Bu edebiyat, evet, seçkincidir, dar bir kalıba sıkışmıştır, değişime kapalıdır, dili sorunludur; evet, hayatla ve halkla ilişkisi kesiktir, düşlerin peşinde koşarken, o düşlerden oluşan âleme kavuşmanın hayalini kurarken daha, yorgun düşmüştür. Ama, sorun bu edebiyatın ne'liği değildir; sorun, Hoca Dehhani'den Şeyh Galip'e gelen bu bütünü lise öğrencilerinin üstüne boca etmenin neden'liğidir. Öğretim yılının sonu yaklaşırken Cumhuriyet dönemine bir türlü gelemeyen, gelse de Yahya Kemal'den Haşim'den ancak bir adım öne geçebilen edebiyat derslerinin günümüze varmasını engelleyen, üniversitelerin edebiyat fakültelerine öğrencilerin 'kazara' ya da 'ihtiyaçtan' girmelerine neden olan biraz da okutulan bu edebiyat değil midir?

Divan Edebiyatı'nın nazım biçimleri, bu biçimlerin izlek ve uyak özellikleri ve aruz ölçüsü kimi örneklerle temel bilgiler olarak öğrenciye verilirse ve yaşadıkları dönemlere göre bu edebiyatın en iyi uygulayıcıları, belki yine kısa örneklerle, öğrencilere öğretilirse, sanırım hem edebiyat adına zaman, hem de edebiyatı sevmeye olanağı olan öğrenciler kazanılmış olur. Bu uygulama gerçekleşirse, Divan Edebiyatı'nın yüzüne yerleşecek olan sevimliliğin itirazcılarının da yüzüne yansıyacağını şimdiden söyleyebilirim.

kum gibi

Bu yazıyı şubatın ayının son günlerinde, dergilerin mart ya da gelenekselleşmeye başlayan biçimiyle mart-nisan sayıları henüz piyasaya çıkmadan yazdığımı belirterek, yeni dergiler gelmeden elimdeki birkaç derginin daha ocak-şubat sayılarına değinmek istiyorum.

Berlin-Antalya hattından gelen Melez, Gültekin Emre'nin *Şiir-lik'ten* sonra Türkiye'ye yaptığı bir başka çıkartma. Doğrusu, bu yeni dergi, Ocak 2002 tarihli ilk sayısıyla *Şiir-lik'in* çizgisinden oldukça uzak; epey gerisinde kalmış göründü bana. Sanki günlük bir gazetenin edebiyata ağırlık vermiş kültür-sanat sayfasını okuyormuşum gibi hissettim kendimi. Hayalkırıklığı demek için erken olduğunu biliyorum ama, çıkacağını duyduğumda düşündüğüm derginin bu olmadığını da söylemeliyim.

Bir başka yeni dergi de Ankara çıkışı, *Kum*. İlk iki sayısı önümde. İkinci sayısının birinciden daha doyurucu olması bir gelişme işareti olarak kabul edilirse, bu, tutulan yolun doğruluğunun da bir işareti sayılabilir. Şimdilik fiziğiyle kimyasının uyumlu olduğunu, en çok son sayfalarını sevdiğimi söyleyeceğim ve varlığının uzun sürmesini dileyeceğim. Peşin bir hüküm belki ama, Talat S. Halman'ın adını yayın kurulunda gördüğümde, bu derginin Kültür Bakanlığı'ndan destek bulabileceğini, bu desteğin de derginin 'ömür'ü olumlu etkileyeceğini düşündüğümü söylemeliyim.

Derli toplu bir şiir dergisi olarak onuncu sayısına ulaşan *Islık'ı*, yer sorunu nedeniyle, şimdilik sadece ad olarak anıyorum. *Islık'ı* ve şiirlerini konuşmak üzere, görüşeceğiz...

Yayın Yönetmeni	: Ramis DARA
Koordinatör	: Serdar ÜNVER (Tel : 0535- 398 98 16)
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü	: Melih ELAL
Yönetim Yeri	: Ataevler, Adalet Sk. Adaletkent Sitesi, H Blok, D: 3 Nilüfer - BURSA
Yayın Danışmanları	: İhsan ÜREN, Hilmi HASAL
Yazışma Adresi	: R. DARA, P. K. 68 16371 Ulucami - BURSA
Baskı	: Özsan Matbaacılık, İzmir Cad. No: 221 - BURSA
Elektronik Posta	: akatalpa@hotmail.com
Faks	: 0224 - 452 22 65

Aylık edebiyat dergisi Akatalpa Ocak 2000'de Bursa'da kurulmuştur.